

Malmö stad
Kommunstyrelsen

Datum

2025-03-10

Adress

August Palms Plats 1

Diarienummer

STK-2024-1643

Yttrande**Till**

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

Remiss Landsbygds- och infrastrukturdepartementet - En snabbare utbyggnad av häkten och anstalter (Ds 2024:25)

LI2024/00880

Sammanfattning

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet har gett Malmö stad möjlighet att lämna synpunkter på utredningen ”En snabbare utbyggnad av häkten och anstalter” (Ds 2024:25). Malmö stad anser att de föreslagna ändringarna i plan- och bygglagen är för långtgående, att de inte är förenliga med lagstiftningens syfte och grundsatser samt att de urholkar det kommunala planmonopolet. Malmö stad avstyrker därför de föreslagna ändringarna i plan- och bygglagen. Malmö stad ser positivt på utredningens förslag att Boverket får i uppdrag att ta fram en vägledning och att ett expertråd inrättas.

Yttrande

Generella synpunkter

Malmö stad avstyrker förslaget om ändringar i plan- och bygglagen. Malmö stad anser att de föreslagna undantagen från krav för bygglov är för långtgående och inte förenliga med plan- och bygglagens syfte och grundsatser. Undantag från krav i detaljplan bör inte omfatta åtgärder med så stor omgivningspåverkan som kriminalvårdsanstalter och häkten. Oavsett det behov av häkten och anstalter som beskrivs i utredningen, ska PBL säkerställa att det som byggs är lämpligt utifrån ett långsiktigt hållbarhetsperspektiv och hänsyn ska tas både till allmänna och enskilda intressen. Nuvarande lagstiftning bör fortsatt gälla även för etablering av kriminalvårdsanstalter och häkten, på samma sätt som för andra samhällsviktiga verksamheter.

Malmö stads uppfattning är att utredningens förslag till ändringar i plan- och bygglagen innebär att detaljplanen förlorar i värde och att det kommunala planmonopolet urholkas. Att bygglov får beviljas, trots omfattande avvikelser från detaljplanens bestämmelser, innebär i förlängningen att kommunen inte längre garanteras den

bestämmande roll över markanvändningen som det kommunala planmonopolet är tänkt att tillförsäkra. Detta riskerar att undergräva tilltron till den kommunala planeringen. Malmö stad befarar också att om utredningens förslag genomförs, riskerar det att öppna för nya motsvarande undantag om andra akuta lokalförsörjningsbehov skulle uppstå.

Utredningen konstaterar att utmaningarna att kunna bygga häkten och anstalter snabbt och effektivt beror på flera andra faktorer än plan- och bygglagstiftningens utformning. Några av de största hindren är kopplade till upphandling och fastighetsägande. Malmö stad menar att man i första hand bör adressera dessa frågor för att underlätta behovet av expansion för Kriminalvårdens verksamhet.

6.2 Tidsbegränsade bygglov – utökas, förenklas och förlängs

Malmö stad ser negativt på att förlänga tiden för tidsbegränsat bygglov till 20 år och att ta bort kravet på tidsbegränsat syfte. Redan idag finns en flexibilitet i PBL för att möta hastigt uppkomna lokalförsörjningsbehov. Kommunen kan bevilja tidsbegränsat bygglov i 10 år med möjlighet till 5 års förlängning.

Utredningens förslag syftar också till att möjliggöra bebyggelse med ett tidsbegränsat bygglov, trots att avsikten är att åtgärden ska bli permanent på platsen. Detta strider mot plan- och bygglagens systematik och innebär i praktiken att man föregår den demokratiska process som detaljplanen innebär. Överväganden i kommande planprocess kommer att påverkas av att verksamheten redan är etablerad.

6.3 Permanenta bygglov

Enligt förslaget ska avvikelser från detaljplan godtas vid prövning av permanent bygglov för häkten och anstalter. Avvikelserna kan gälla bebyggelsens omfattning, utformning och placering. Malmö stad anser att avvikelser i den omfattningen strider mot lagens systematik och urholkar detaljplanens betydelse och funktion.

Planbestämmelser om omfattning, utformning med mera utgör kommunens förprövning av motsvarande krav enligt 2 och 8 kapitlet PBL. Prövningen innebär en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen, vilken resulterar i juridiskt bindande föreskrifter som beslutas av byggnadsnämnd eller kommunfullmäktige.

Utredningen menar att byggnadsnämnden inte är skyldig att medge bygglov vid avvikelse från detaljplan. Malmö stad anser att detta påstående behöver sättas i ett sammanhang. Beslut om bygglov är överklagbara och avgörs ytterst av domstol och det finns en risk att möjligheten till avvikelse i rättspraxis utvecklas mot att bli en rättighet, på samma sätt som skett med liten avvikelse från detaljplan.

6.4 Tillfälliga häkten och anstalter ska få byggas i en extraordinär situation

Idag finns i kapitel 16 PBL ett antal bemyndiganden för extraordinära situationer som naturhändelse, tillströmning av asylsökande samt krig eller krigsfara. Utredningen föreslår ett bemyndigande efter samma modell som bemyndigandet vid extraordinär situation på grund av spridning av samhällsfarlig sjukdom.

Malmö stad anser att bemyndiganden till regeringen bör förbehållas situationer som är utom myndigheternas kontroll och som man inte hade kunnat räkna med. Planering för samhällsviktig verksamhet i övrigt bör ske inom ramen för ordinarie lagstiftning. Utredningens förslag till bemyndigande bör därför inte införas.

6.5 Ett expertråd inrättas

Malmö stad ser positivt på att ett expertråd inrättas.

6.6 Vissa överklaganden ska prioriteras

Utredningen föreslår att länsstyrelserna och mark- och miljödomstolarna ska få i uppdrag att prioritera överklaganden avseende beslut gällande häkten och anstalter, i avvaktan på resultatet av annat pågående arbete i fråga om överklagandeprocesser. Utredningen menar också att det bör utredas vidare om vissa samhällsviktiga verksamheter bör få lagstadgad förtur.

Sedan utredningen togs fram har miljötillståndsutredningen fått tilläggsdirektiv att utreda hur handläggningstiden i plan- och byggprocessen kan förkortas, och se över om tidsfrister kan införas i handläggning av överklagande för att korta överklagandeprocessen. Långa handläggningstider av ärenden och mål om överklaganden är ett generellt problem. Malmö stad ser positivt på att man nu utreder förutsättningarna för införande av lagstadgade handläggningstider för länsstyrelse och domstolar. Jämförelsevis har redan införts tidsfrister för byggnadsnämndernas handläggning av ärenden om lov och teknisk anmälan.

6.7 En tydligare vägledning behövs

Malmö stad ser positivt på att Boverket får ett uppdrag att ta fram en samlad vägledning för plan- och byggprocessen avseende häkten och anstalter. Malmö stad delar utredningens uppfattning att en sådan vägledning är värdefull för kommunerna, inte minst om en större utbyggnad skulle bli aktuell.

6.8 Ett skydd som tryggar markförsörjningen bör utredas vidare

Utredningen föreslår att det bör utredas vidare om häkten och anstalter bör få en prioriterad ställning, likt riksintressen enligt miljöbalken. Malmö stad ifrågasätter lämpligheten i att ge häkten och anstalter en sådan särställning i lagstiftningen på grund av ett hastigt ökat behov av lokaler för ändamålet. En eventuell utredning bör ha ett bredare perspektiv på hur markförsörjning för samhällsviktiga verksamheter kan tryggas.

6.9 En förenklad process för byggande av typhus bör tas fram

Malmö stad instämmer med utredningen i att en eventuell utredning om förenklad byggprocess för typhus bör göras i ett bredare sammanhang än bara för häkten och anstalter. Malmö stad vill dock framhålla att bygglovsprocessen inbegriper krav på byggnadens placering och utformning relaterat till omgivningen och att en sådan bedömning inte kan ske standardiserat. PBL syftar till att säkerställa byggnationens lämplighet på den specifika platsen.

Ordförande

Katrin Stjernfeldt Jammeh

Sekreterare

Pamela Lindqvist

Helena Nanne (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.